

נגדו בגין פואמה זו. נמלט מווארשה לברלין.

סטירת לחי מצלצלת

מאלזה לסקר-שילר

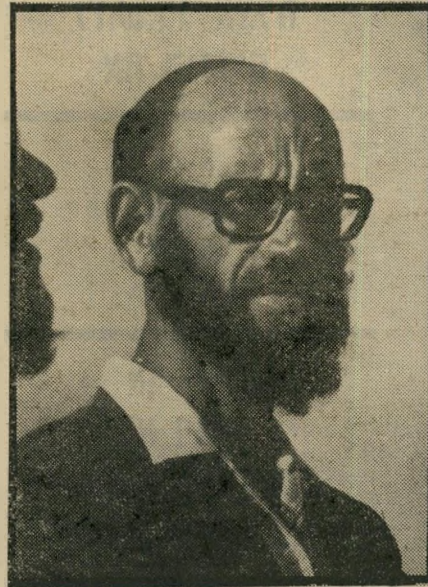
בברלין פגש אצ"ג בפרנץ וורפל (מחבר "ארבעים הימים של מוסה דאג") ובר משורת הגרמניה-יהודיה הנודעת אלוה לסקר-שילר. הנחשבת כאחת מדמויות הי מפתח בשירה האקספרסיביסטית הגרמנית. היא היתה אז כבת 50 ואצ"ג כבן 25. בין שניהם התפתחה עלילת אהבה מרת קת. אצ"ג כתב למענה את "דבורה ב שביה" שם כינה אותה כ"אחותי הגדולה מאשכנז". יש עדויות כי במשך ימים ושבעות בילה אצ"ג במחיצתה בבתי הקפה של ברלין. יום אחד, כאשר אצ"ג נעץ מבט ארוך מדי באחת המלצריות של בית-הקפה, נתנה לו אלוה לסקר-שילר סטירת לחי מצלצלת קבל עם ועדה. הי משורר אדום השיער והגאותן. לא הניד עפעף.

בימי ברלין שלו עבר אצ"ג את המהפך הראשון של חייו, אותו ביטא במאמרו "לעת נעילה": "רציתי לגור באירופה, שבה נולדתי — ולא ניתן. אולי יקבלו אותי במזרח בחזרה..." ועל המזרח כתב: "כי במזרח גרים הערבים. גר עם האהבה את ציון יותר מן היהודים..."

הצדעה

ללנין

ביום ג', 4.12.1923, הגיע אצ"ג לארץ-ישראל. את מאמריו הראשונים בארץ-

מושה לווינר
— היא בית-קברות גדול

מושה שמור
— רחבים ושוצפים

פירסם בקונטרס. הוא היה הראשון בתנועת הפועלים בארץ שהביע עמדות חרי שות וימניות בנושא הערבי, והתנגד לדו-קיום בשלום בין שני עמי הארץ. אצ"ג של אותם ימים מאמין עדיין בחזון ה"סוציאליסטי, ועם היוודע דבר מותו של מנהיג המהפכה הרוסית ולאדימיר איליץ' לנין, כתב בקונטרס: "הפרולטרטים העברי רים על האי העברי עומדים אל עבר מוסקבה בסלוט (הצדעה) ללוויית לנין..."

אצ"ג הגדיר את תפקידו בחברת החלוצים הנוכחית בארץ: "פרולטרטים בישראל קראו לי להיות פייטנם ולשלח את הרץ ואת / השנוג — לעזאזל! / וכמותם לה צוב ביטוי מני שיש — לחייהם. והמשיך ותיאר את עולמם של החלוצים בתיאור רים צבעוניים, בשורות שיר רחבות: "השרב פה שורף לאט עלמינו החמודים ואפרם פיפור יום יום על נקיקים כזהב..."

"שתי הדגניות

קודחות"

עד מהרה הופך אצ"ג משורר ועם. הוא מחבר סידרה של מינספטיס ספרותיים, המכעיסים את אנשי המינסד הספרותי של אותם ימים. גם שירתו מכעיסה אור תם, כמו הפואמה "אימה גדולה וירח": "ואוי למתרונונים נצא לרוח, וגוויות גיש-אות יום יום אלי קברות רימה אוכלת הבשר שלהט..."

אורי צבי גרינברג מגיע לירושלים, ור הוא פותח במחזור האובססיה שלו כמשורר וכאדם — האובססיה של ירושלים: "אני עמדת על החומה: חיל אחרון לי בית-דודי, אשר נולד באירופה..." או מגר עליו אצ"ג את פיסגת הר טור מלכא (ההר) וליו ניצב בית-החוללים אוגוסטה ויקטוריה (ירושלים) ומתחיל לכנות את עצמו בשם טור-מלכא.

באותם ימים היה לאצ"ג קשר יוצאי דופן עם המשוררת רחל. בהקדשה לספר שואתו מסרה לאצ"ג האדמוני היא רשימה: "מה בני — השקטה — ובינך / אדמוני, מבושם ונלהב? / איך אדע לה-ניס מפניך / את אשר לי אגרת בסתיו..." במקביל לפרשייה מוורה זו, התחיל אצ"ג לפורסם בשלהי 1924 את כתב העת הירושלמי שלו "שורר עליו כעסה של ארץ-ישראל באותם ימים."

אצ"ג חיבר אז את ספר הגברות העולה, שבו ניסה להתחקות אחר קורות גופו. את הארץ תיאר בצורה פלסטית למדי: "עין חרוד, תליוסף ובית-אלפא. שתי דגניות קודחות! / ירושלים — תפילין-שלא-ראש והעמק — של יד! / למד ווין בכל הקיר בוצים בהוד אלוהי כל הדויים מלכות..." במהלך הזמנים עוד ישתנה התיאור הזה לכדי שלילה מוחלטת של ארץ-ישראל העוברת.

אורי צבי גרינברג בבית-הלוויית

הצדעה ללנין ביום מותו

"ביאליק הפוך השולחן הערוך"

אצ"ג של מחצית שנות העשרים קרא תיגר על ביאליק, המשורר הלאומי של אותם ימים, שקשר את גורלו עם תנועת העבודה. בספרו כלב בית יוצא אצ"ג בחריפות שכזאת כלפי ביאליק, שמאז ועד היום לא היתה כדוגמתה: "גם ביאליק, גאון השירה הזועמת, / הוציא את ראשו מתחת לכנף / שכינתו השבורה..." ובמר קום אחר הוא מתאר בליגלוג ציני מעט: "ביאליק הפוך השולחן הערוך / ונועם עיניים גרש מסובים..." אלא שביאליק, חנו ועודו כמשורר.

ב-1928 פירסם אצ"ג את סיפרו אנקריין און על קוטב הניצבון: "אנחנו מיליונים בעולם עירומים בשמלות / הננו מדמו של הכל ומבשרו של קין..." הוא שולח קללה אל ההוגים הגדולים: "אסימון לכם פילוסופי הנצח..." בשלב זה מתגבשת שירתו בהדרגה בכיוון פוליטי ברור, תוך התייחסות ישירה לאירועים פוליטיים אקטואליים. בשלהי 1928 הוא מפרסם את סיפרו חזון אחד הגיונות, שהוא תיאור שירי של המשבר הכלכלי שעבר על הי ארץ, כאשר פסק השיגשוג של ימי העליה הרביעית: "ואני ומרעי הולכים סחור, / ואני ומרעי רעב-לחם..." אחר כך הוא מפרסם את כלב בית, שבו הוא מנסח את תפקידו כמשורר: "מסכת נביחות באותי יות מנוקדות; בזה מלאתי תפקיד כלב במולדת..." הוא מתאר את תוצאת הציור נות בארץ-ישראל של אותם ימים באורח נוקשה: "אין עם ומלכות, אלא שבט קטן / על אי-לחם קטן; / ויש שלט גדול על חנות קטנה..." אני יצאתי לחפש מלכות, — ומה מצאתי בבואי הלום? / תמורת מלכות — חנות המטלטלת / מפוי-ליקליטה — הנה לצינן..."

אצ"ג מתחיל להתרחק מן החלוצים, ש-הוא היה תברם, שותפם ומשוררם. הוא כותב על מנוסתו לתל-אביב: "אלאין להימלט? אני נחנק / בין בנק-הפועלים ובנק אפיק..."

"להפקר

העמק..."

אורי צבי גרינברג מתרחק במהירות ממאמציו בתנועת העבודה, מידידיו, ברל כצנלסון ודויד בן-גוריון, שאף שילמו לו את הכסף כדי לקבל אורחות ארצישרא-לית. אורי צבי מפרסם ב-1930 את איזור מגן ונאום בן הדם, ובו צהרת כוונות פוליטיות, שהפכה מאחר יותר לדגל ולי סמל של "ברית הבידיונים" של אביא אחימאיר: "הננו סיקריקים! / את בכי אבותינו נישא כלבת הר געש סגורה..."

ועל הנהגת הישוב: "אני שונא את שלום הנכנעים הנכרת באנוס / על קופת חל-לים יהודים ובצחנת הדם..."

אצ"ג מכריו על מילחמה תרבותית עם ארץ-ישראל העובדת והנהגה החלוצית שלה. הוא קשר את גורלו במחנה הרווי-זיוניסטי, שפילג ופיצל באותה תקופה את התנועה הצינונית. כנושא דגל השירה של זאב ז'בוטינסקי מתדרדרת האיכות השי-רית שלו. במאמריו בעיתונות הרוויזיו-ניסטית הוא תורם את תרומתו למחול השטנים, שהביא לרצח חיים ארלוזורוב, כטענת תנועת העבודה של אותם ימים. בפולין הופך אצ"ג לפונקציונר של הי תנועה הרוויזיוניסטית ועורך את עיתונה.

אצ"ג מגיע ל"חופשת מולדת" בארץ-ישראל, אותה תיאר בהירדן (15.10.1934): "באת? טוב לך? ארלוזורוב בקברו... כמה השעה? ברחוב מלצ'ט בונים חלוצים שלושה בתים. ד"ר יבין ואני עוברים ב סמוך להם בעצם היום. לפתע קול יללה מעל הפיגומים. קולות המוכרים יפה ב שעת התנועה הקיבוצית, ובאחד השירים רחוב בערי הגולה. המייללים הללו אינם שקצים, אלה הם אחי מארץ-ישראל, אלה הם ציונים וסוציאלידי-מוקרטים... — בון אורי צבי גרינברג! רוצח!"

ב-1937 הוא מפרסם את ספר הקיטרוג והאמונה, שלדעת רבים הוא האחרון ב"יצירות השיריות הערכיות של אצ"ג הוא יוצא בספר זה במילחמת חורמה מילולית נגד התנועה הקיבוצית, ובאחד השירים הוא ממחיש זאת במילים נוקבות כמו: "ברמת-הכובש, הסמוכה לכפר-סבא... / ברמת-הכובש, עדת מרכס המפוחדת, / יושבים שם בחושך בחורים כדובים..."

קיבוץ אחר שאינו אהוב על אצ"ג הוא: "מעשה במישמר העמק הכפר... אני מגיש את מדליית-הבזבז דרגה א'. / לכל קיבוצי השומר הצעיר... לכן כדני גדוד שנעכר מגינו, / למישמר העמק דבר הקלון: / נפלת בכבודך בתרפ"ט לערב / ונגעל כך מגן ישראל בתרצ"ו..." ואת השיר מסיים אצ"ג כשהוא מאמץ את הקללה הנודעת מהתנ"ך: "היי ישימון במפת המדינה, / אל טל בהריך, אל עץ ואל טף..."

בשנים האחרונות פיתחה ביקורת הספ-רות והשירה בישראל ראייה בעלת פרסי פקטיבה על יצירתו ומעמדו של אצ"ג בשירה העברית, פרספקטיבה המנסה להפי-רית הפרדה שלמה בין יצירתו מהבחנה הערכית, לבין השקפותיו ועמדותיו הפו-ליטיות; דבר שלא יתכן, שהרי יצירותיו הן דעותיו של המשורר.

במשך עשרות שנים הפך אצ"ג לנביא, למוכיח, ולמטיף העיקרי של הימין הישר-ראלי. הוא עשה זאת בכישרון מעולה, ביכולת שירית רבת עוצמה, כשהוא מקור מם עליו את האגפים השפויים של התר-בות הישראלית. דן עומר